

Виолета ТАДИЋ*
Докторанд
Факултет безбедности, Београд

Оригиналан емпиријски рад
Примљено: 04.07.2020.
Прихваћено: 06.08.2020.

МЕДИЈСКО НАСИЉЕ И АГРЕСИВНО ПОНАШАЊЕ КОД МЛАДИХ

На пригодном узорку од 121 испитаника, студената Факултета безбедности, испитана је изложеност студената медијском насиљу, њихови ставови о утицају истог, те повезаност између медијског насиља и агресивног понашања. Такође, испитана је структура агресивности на датом узорку испитаника. За истраживање агресивности коришћен је ревидирани Упитник агресивности, док је за истраживање изложености медијском насиљу и испитивање ставова о утицају медијског насиља конструисана скала за ову намену. У анализи података, поред дескриптивне статистике, коришћена је и мултиваријантна статистика. Факторском анализом изоловано је три фактора агресивности: Хостилност ($\alpha=.81$), Физичка агресија ($\alpha=.80$) и Вербална агресија ($\alpha=.74$). Резултати истраживања су показали да су студенти, иако умерено, изложени медијским садржајима у којима се приказује насиље, те да сматрају да медијско насиље остварује негативан утицај на понашање. Такође, истраживањем је потврђена повезаност између изложености медијском насиљу и наведених фактора агресивности. Сазнања добијена овим истраживањем могу допринети бољем разумевању утицаја који медијско насиље може имати на понашање младих и послужити као основ истраживачима за наредне студије ради нових сазнања у датој области.

Кључне речи: медијско насиље, агресивно понашање, ставови, вербална агресија, хостилност, физичка агресија

---

*tadicv33@gmail.com

Увод

Утицај медијског насиља на понашање деце и адолесцената представља веома комплексну тематику, која је често била предмет истраживања, нарочито у странијој научној литератури. Неспорно је да медији имају доминантну улогу када је реч о социјализацији младих. Наиме, млади данас живе у постмодерном добу, проводећи доста времена у гледању одређених медијских садржаја који могу у знатној мери утицати на њихово понашање, нарочито ако се узме у обзир да је реч о веома осетљивој популацији која је подложна различитим врстама утицаја, па тако и утицаја који долазе путем медија. Тако се њихова слика света, начин живота, понашање, као и систем вредности, формирају под утицајем истих (Mandarić, 2012). Имајући у виду да је све више негативних медијских садржаја који привлаче пажњу младих, пре свега видео-игрице, акциони филмови, криминалистичке серије, ријалити програми, којима се промовишу друштвено непожељна понашања, може се поставити питање какав утицај такви садржаји могу остварити. Пратећи наведене, особа може усвојити нове образце понашања, идентификовати се са моделом и бити склона имитацији виђеног понашања. На тај начин, ствара се интеракција између одређеног садржаја и гледаоца, која бива посредована психолошким факторима. Тако, особе које су изложене насилним садржајима могу и саме постати агресивније у стварном животу. У том контексту, истиче се оправданост испитивања утицаја који медијско насиље може имати на понашање студената.

Присутност насиља у медијима и утицај наведеног намеће потребу за терминолошким одређењем како медијског насиља тако и агресивног понашања. Једно од главних питања које се поставља међу ауторима јесте, које садржаје је потребно укључити у одређење медијског насиља. Према Поттеру (Potter, 1999: 69), медијско насиље може се дефинисати као „повреда нечије физичке и емоционалне добробити”. Бавећи се појмовним одређењем медијског насиља, поједини аутори дефинисали су појам безразложно приказивање насиља, подразумевајући под тим „емитовање порука, речи и слика, чији су садржаји или презентација насилни у мери која није оправдана у датом контексту” (Glomazić & Pavićević, 2016: 73). Неки аутори покушали су приказати насиље у медијима кроз разне класификације. Тако је Валковић (2010) указао на неке од могућих подела. Аутор наводи да је могуће

разликовати медијски инсценирано насиље (насиље које је прилагођено и намењено публици) и медијски обрађено насиље (информативни садржаји, репортаже, и сл.). Затим, аутор разликује конкретно, реално насиље и насиље које се приказује на медију. Као посебан вид медијски инсценираног насиља, које данас знатно привлачи пажњу истраживача, издваја се насиље које се приказује у ријалити програмима (Valković, 2010).

Последњих неколико година агресивно понашање, као један од значајних социјалних проблема савременог друштва, постало је веома заступљено као истраживачка тема, па је тако приметно постојање бројних концептуализација овог феномена. Према једној од дефиниција, агресивно понашање се може одредити као било које понашање усмерено ка другој особи, предузето с намером да се та особа повреди (психички или физички) (Aronson, Wilson, & Akert, 2005). Како би постигла задати циљ, особа се најчешће користи разним степенима силе, па се тако под агресивним понашањем могу подразумевати различити поступци, од наговарања, до угњетавања или физичког напада.

Када је реч о валидацији агресивности, поједини аутори утврдили су постојање различитог броја фактора агресивности. Тако Жужул (1989) заступа структуру коју чини пет фактора: Вербална манифестна агресивност (склоност појединца да у провоцирајућим ситуацијама реагује директном вербалном агресијом усмереном ка извору провокације, што у конкретном случају подразумева псовање, викање и претње), Физичка манифестна агресивност (склоност појединца да у провоцирајућим ситуацијама реагује директном физичком агресијом усмереном ка извору провокације, што укључује саплитање, ударање, и сл.), Индиректна агресивност (посредно испољена агресија, усмерена на објекте или особе који нису првобитни циљ агресије), Вербална латентна агресивност (латентна, прикривена тенденција појединца за вербалним нападом на извор провокације), Физичка латентна агресивност (латентна, прикривена тенденција појединца за физичким нападом на извор провокације). Динић, Митровић и Смедеревац (2014) су, пак, утврдили четворофакторску структуру агресивности, која обухвата: Бес (склоност ка учесталом доживљавању и лошој контроли беса), Осветољубивост (склоност ка осветничком подухвату), Доминација (склоност да се намеће властито мишљење и да се покрећу и воде расправе) и Хостилност (непријатељски став према другим људима).

Са појавом медија почео је да се истражује и њихов утицај на гледаоце. Евалуационе студије које се баве испитивањем повезаности медијског насиља и агресивног понашања показале су да насиље у медијима има директан утицај на понашање младих. Нека од истраживања показала су како деца која на телевизији виде више насилног садржаја у већој мери испољавају насилно понашање у периоду детињства и адолесценције (Bilić, 2010; Tosun, 2014; Bushman & Anderson, 2002; Huesmann, Moise-Titus, Podolski, & Eron, 2003). И бројне друге студије су, такође, показале да медији могу допринети агресивној култури, те да постоји повезаност између насиља приказаног у медијима и стварног насиља (Bartholow, Busman, & Sestir, 2006; Savage 2004; Marinović 2013).

Поједина истраживања бавила су се питањем утицаја видео-игрица на агресивно понашање и физиолошку узбуђеност, као и питањем десензитизације услед играња наведених. Дата истраживања показала су како ниво хостилности, агресивности и фрустрације расте након играња видео-игрица, као и да су млади који играју видео-игрице чешће непријатељски расположени (Anderson & Ford 1986; Funk, Flores, Bushman, & Germann, 1999). Да играње насилних видео-игрица повећава физиолошку узбуђеност показало је истраживање које су спровели Џентајл и сарадници (Gentile, Bender, & Anderson, 2017). Истраживање које је имало за циљ да испита утицај играња видео-игрица на десензитизацију на насилне садржаје спровели су Андерсон и сарадници (Anderson, Bushman, & Carnagey, 2006). Налази до којих су аутори дошли показали су да испитаници који су играли насилне видео-игрице приликом приказивања сцена реалног насиља имају спорији рад срца, као и да су мање спремни да помогну жртви. Тезу о десензитизацији потврдила су и друга истраживања (Bartholow, Bushman, & Sestir, 2006; Anderson & Bushman, 2009).

У овом раду жели се испитати да ли су студенти изложени медијском насиљу, као и какви су њихови ставови о утицају истог. Такође, настоји се утврдити структура агресивности на испитаном узорку, те испитати повезаност између изложености медијском насиљу и агресивног понашања.

Метод

Узорак

Истраживање је спроведено на пригодном узорку студената Факултета безбедности. Укупан узорак чинио је 121 испитаник, од чега 71,1% чине особе женског пола, док мушки испитаници чине 28,9% узорка. Старост испитаника се кретала од 19 до 23 године ($AS=20,12$).

Инструменти

Истраживање је спроведено употребом упитника, са петостепеном Ликертовом скалом. За истраживање агресивног понашања коришћен је ревидирани Упитник агресивности (AQ; Buss & Perry, 1992) који мери четири варијабле (бес, хостилност, физичка и вербална агесија). За истраживање медијског насиља конструисана је скала за ову намену. Скала је конструисана тако да покрије две области у складу са циљем истраживања. Прву област чини изложеност испитаника медијском насиљу, док другу област представљају ставови испитаника о утицају медијског насиља. Поузданост скале изложености медијском насиљу износи ($\alpha=.72$), док је поузданост скале утицаја медијског насиља ($\alpha=.85$).

Резултати

Факторска анализа

Факторском анализом резултата добијених на тврдњама Упитника агресивности, методом главних компоненти (са Promax ротацијом и Kaiser нормализацијом), изоловано је три фактора агресивности која објашњавају укупно 45,738% варијанси. Први фактор као најјачи објашњава 24,230%, други фактор 11,783%, а трећи 9,724%. Анализа поузданости, мерена Кронбаховим алфа коефицијентом, показује задовољавајуће поузданости фактора ($\alpha=.813$, $\alpha=.797$, $\alpha=.740$).

Први фактор, *Хостилности*, окупља тврдње које се односе на постојање импулсивности, сумњичавости и неповерења у друге људе, као и осећаја неправде, а у смислу постојања уверења да други људи увек боље прођу у животу (Табела 1).

Табела 1. Засићеност првог фактора – Хостилност

Тврдње упитника	Засићеност
23 Питам се зашто сам понекад тако огорчен у вези неких ствари.	0,728
26 Дешава се да ме изједа љубомора.	0,715
28 Некад осећам да ми се људи смеју иза леђа.	0,714
29 Чини ми се да други људи увек боље прођу у животу.	0,635
22 Понекад изгубим контролу без доброг разлога.	0,635
27 Понекад имам утисак да ми ништа не иде од руке.	0,599
21 Понекад се осећам као да ћу да експлодирам.	0,516
30 Знам да ме „пријатељи“ оговарају иза леђа.	0,507

Други фактор, *Физичка агресија*, представља склоност особе да сукобе решава путем претњи и упуштања у физичке обрачуне, као и употребу физичке силе у циљу заштите сопствених права. Такође, овај фактор укључује и осветољубивост (Табела 2).

Табела 2. Засићеност другог фактора – Физичка агресија

Тврдње упитника	Засићеност
44 Чешће се потучем него други људи.	0,817
38 Понекад не могу да се суздржим да неког не ударим.	0,764
43 Неки људи су ме толико изнервирани да смо се потукли.	0,693
39 Претио сам људима које познајем.	0,656
37 Дешавало ми се да се толико разбесним да почнем ра разбијам ствари.	0,652
40 Могу некога да ударим ако ме довољно испровоцира.	0,628
36 Ако је потребно, спреман сам да употребим силу како бих заштитио своја права.	0,608
42 Ако ме неко удари вратим.	0,429

Трећи фактор, *Вербална агресија*, односи се на отворено исказивање беса и неслагања са другим особама, што подразумева склоност ка свађалачком понашању (Табела 3).

Табела 3. Засићеност трећег фактора – Вербална агресија

Тврдње упитника	Засићеност
33 Када ме неко изнервира кажем му све у лице.	0,709
18 Брзо планем, али се и брзо смирим.	0,645
20 Када ме нешто изнервира отворено то показујем.	0,621
32 Када се људи не слажу са мном не могу да се суздржим од расправе.	0,621
31 Када се не слажем са пријатељима отворено им то кажем.	0,607
19 Тешко контролишем своју нарав.	0,489
35 Моји пријатељи кажу да сам склон свађи.	0,364
34 Често сам у ситуацији да се не слажем са другим људима.	0,350

Дескриптивна статистика изолованих фактора

У Табели 4 може се видети да су вредности скала умерено до ниско изражене. Димензија која је остварила највећу просечну вредност јесте Вербална агресија ($AS=3.11$), док је нешто мању просечну вредност остварила Хостилност ($AS=2.81$). Најмању просечну вредност остварила је Физичка агресија ($AS=1.63$).

Табела 4. Дескриптивна статистика фактора

	Min.	Max.	AS
Хостилност	1,00	4,75	2,81
Физичка агресија	1,00	4,00	1,63
Вербална агресија	1,71	4,57	3,11

Изложеност испитаника медијском насиљу

Првим циљем настојало се испитати да ли су студенти изложени медијским садржајима у којима се презентује насиље. У Табели 5 приказане су просечне вредности одговора на тврдње за целокупан узорак. Испитаници процењују као углавном тачну тврдњу која говори о гледању акционих, трилер филмова, и као тачним тврдње које се односе на гледање криминалистичких серија, те често праћење документарних емисија (хроника). Испитаници процењују као више нетачно него тачно да су изложени презентовању насиља у медијским садржајима које прате, те да на телевизији, у серији или филму, прате садржаје у којима се користи непристојан и вулгаран речник и приказује физичко насиље, повређивање других и самоповређивање. Испитаници се не слажу са тврдњом која говори о томе да чешће бирају медијске садржаје који приказују опасно и штетно понашање, него едукативне и забавне садржаје.

Табела 5. Изложеност испитаника медијском насиљу

Тврдње упитника	AS
1. Изложен сам презентовању насиља у медијским садржајима које пратим.	2.78
2. Чешће бирам медијске садржаје који приказују опасно и штетно понашање него едукативне и забавне садржаје.	1.88
3. При одабиру филмова које ћу гледати често бирам акционе, трилер филмове.	3.45
4. При одабиру серија које ћу гледати често бирам криминалистичке серије.	3.89
5. Често пратим документарне емисије (хронике) које се баве извештавањем и реконструкцијом кривичних дела.	3.66
6. На телевизији, у серији или филму, често пратим садржаје у којима се користи непристојан и вулгаран речник (псовке, увреде, итд.).	2.54
7. На телевизији, у серији или филму, често пратим садржаје у којима се приказује физичко насиље, повређивање других и самоповређивање.	2.68

T-тестом утврђена је статистички значајна разлика према полу у погледу изложености медијском насиљу, при чему су мушкарци ти који су изложенији медијском насиљу (3.42) од девојака (2.80).

Ставови о утицају медијског насиља

У даљем тексту биће приказане одређене тврдње које се тичу ставова испитаника о утицају медијског насиља. У Табели 6 приказане су просечне вредности одговора на тврдње за целокупан узорак. Већина испитаника процењује да је имуна на утицај медијског насиља. Са друге стране, испитаници сматрају да медијско насиље негативно утиче на понашање деце, док у мањој мери сматрају да утиче на понашање њихових вршњака. Такође, испитаници оцењују као углавном тачно да медијско насиље утиче на формирање мишљења о томе шта је добро, а шта лоше, јављање агресивних мисли и осећаја, те на опонашање виђеног насилног понашања. Даље, испитаници процењују као углавном тачно да медијско насиље изазива емоционалну узнемиреност, као и да дуготрајно излагање медијском насиљу води ка десензитизацији.

Табела 6. Просечне вредности одговора на тврдње упитника

Тврдње упитника	AS
1. Медијско насиље утиче на формирање мишљења о томе шта је лоше, а шта добро.	3.33
2. Медијско насиље негативно утиче на моје понашање.	1.70
3. Медијско насиље негативно утиче на понашање мојих вршњака.	3.20
4. Медијско насиље негативно утиче на понашање деце.	4.02
5. Медијско насиље подстиче јављање агресивних мисли и осећаја.	3.45
6. Медијско насиље подстиче на опонашање виђеног насилног понашања.	3.61
7. Медијско насиље изазива емоционалну узнемиреност.	3.57
8. Дуготрајно излагање медијском насиљу повећава толеранцију на насиље и смањује спремност за реаговање у циљу спречавања истог.	3.31

Повезаност међу димензијама

Утврђене су статистички значајне повезаности, средњег интензитета, између медијског насиља и агресивног понашања. Наиме, Изложеност медијском насиљу је у позитивној корелацији средњег интензитета са факторима Хостилност ($r=.264$), Физичка агесија ($r=.365$) и Вербална агесија ($r=.387$)

Табела 7. Корелације

	Хостилност	Физичка агесија	Вербална агесија
Изложеност медијском насиљу	.264**	.365**	.387**

Напомена: ** $p < .01$

Дискусија

Резултати бројних истраживања показали су како гледање насилних садржаја у медијима погодује појави агресивног понашања у реалном животу (Bilić, 2010; Tosun, 2014; Bushman & Anderson, 2002; Jevtić & Savić, 2013; Marinović, 2013; Bartholow et al., 2006). Такви налази значајни су за разумевање резултата до којих се дошло овим истраживањем. Наиме, овим истраживањем настојано је испитати повезаност између изложености медијском насиљу и агресивног понашања. Поред тога, истраживањем се настојало испитати да ли студенти прате медијске садржаје у којима се приказује насиље, те испитати њихове ставове о утицају истог и утврдити структуру агресивности на испитаном узорку.

Најпре ће се поћи од приказа добијене структуре агресивности. Досадашњим истраживањима је утврђено постојање различитог броја фактора агресивности. У овом истраживању издвојена су три фактора агресивности која су показала задовољавајуће поузданости: Хостилност, Физичка агесија и Вербална агесија. Оно што добијени модел разликује од модела Баса и Перија (1992), чији је упитник агресивности коришћен за потребе овог истраживања, јесте што издваја три фактора агресивности, те фактор Хостилност и Вербална агесија обједињују ајтеме Басовог и Перијевог фактора Бес.

Добијена структура се делимично поклапа са структуром Динић, Митровић и Смедеревац (2014). Повезаност се остварује између фактора Доминација и Бес и, у добијеном моделу, фактора Вербална агресија. Фактор Физичка агресија, у добијеном моделу, остварује слабију корелацију са фактором Осветољубивост. Такође, фактор Вербална агресија остварује повезаност са фактором Доминација, из петофакторског модела, који се односи на директну вербалну агресију (Gallo & Smith, 1997). Добијени модел се слабо поклапа са петофакторском структуром Жужула (1989).

Пошто је приказана добијена структура агресивности, биће коментарисана изложеност испитаника медијском насиљу. Као што је и претпостављено, студенти су, иако умерено, изложени медијским садржајима у којима се приказује насиље. Дати налаз потврђују и резултати сличних истраживања која се баве питањем изложености испитаника сценама насиља у медијима, те истичу да је већина испитаника, иако не често, изложена приказивању насиља у медијима (Мариновић, 2013). Наиме, резултати овог истраживања су показали да већина испитаника прати документарне емисије, односно хронике, те да при одабиру филмова и серија које ће гледати често бира акционе, трилер филмове и криминалистичке серије. У наведеним садржајима приказују се углавном опасна и штетна понашања, односно сцене насиља, повређивање других, као и бројна криминална понашања, што говори у прилог изложености испитаника медијском насиљу. Управо, уколико узмемо у обзир неке од најпопуларнијих, како холивудских тако и српских филмова, и то оних који су намењени адолесцентима, попут филма "Skyfall" или, пак, филма „Јужни ветар”, можемо приметити да исти обрађују теме везане за свет криминала, обрачуне, сукобе и слично.

Пријемчивост таквих садржаја за младе може бити условљена изузетно реалистичним и стварним приказивањем истих, као и карактеристикама самих гледалаца. У конкретном, како су испитаници студенти, који су још млади, те још увек не теже миру и стабилности, пријемчивост наведених садржаја може бити условљена потребом за одређеним нивоом побуђености и стимулације. Тако се преференција ка новим и интензивним искуствима и потреба за емоционалним узбуђењем, адреналином и ризиком управо може задовољити путем гледања медијских садржаја који приказују „лоше приче”, насилне и „емотивно набијене”. Потреба за изазовима, ризиком и узбуђењем нарочито је изражена код мушкараца, који су, за разлику од девојака,

склонији да задовољење истих траже у наведеним медијским садржајима, те су самим тим у већој мери изложени медијском насиљу, што је показало и ово истраживање. То се поклапа са резултатима студија које доводе у везу пол, агресивност и разлике у садржајима које прате, указујући да су дечаци ти који гледају акционе филмове (Bilić, 2010; Sesar, 2011; Sindik 2012).

Када се посматрају резултати у погледу изложености медијском насиљу, може се приметити одређен степен контрадикторности. Прецизније, поред претходно изнетих налаза у погледу праћења документарних емисија (хроника), акционих, трилер филмова и криминалистичких серија, резултати су показали и да су испитаници у мањој мери оценили да су изложени презентовању насиља у медијским садржајима које прате, те да на телевизији, у серији или филму углавном незнатно прате садржаје у којима се користи непристојан и вулгаран речник и приказује физичко насиље, повређивање других и самоповређивање. Такође, испитаници се не одлучују чешће за опасне и штетне садржаје, него за едукативне и забавне садржаје. Овакви налази не поклапају се у потпуности са претходно изнетим, уколико се доведе у везу чињеница да се управо путем гледања документарних емисија (хроника), акционих, трилер филмова и криминалистичких серија сусрећу са свим претходно наведеним садржајима и бивају изложени презентовању насиља. Међутим, овакви налази не побијају претпоставку о изложености испитаника медијском насиљу, те могу бити резултат потребе испитаника да дају социјално пожељне одговоре, као и недовољне обавештености о концепту медијског насиља.

Резултати овог истраживања показали су како испитаници процењују да медијско насиље највише негативно утиче на понашање деце. Тезу о негативном утицају медијског насиља на понашање деце потврдила су бројна истраживања (Bilić, 2010; Tosun, 2014; Bushman & Anderson, 2002). Наиме, ово је очекиван резултат, уколико имамо у виду да деца, услед неразвијених когнитивних способности, немају могућност разликовања стварности од маште, односно насиља приказаног у медијима и стварног насиља, па су самим тим подложнија утицају наведеног. Тако, приказивање насилног садржаја може водити ка усвајању нових образаца понашања и имитацији виђеног понашања. Често се може видети како се мала деца идентификују са цртаним јунацима или филмским глумцима, опонашајући их у свакодневном животу. Тако се може видети како се дечаци играју „рвања” са својим вршњацима, или, пак, може се узети пример играња „опасних игара”

виђених у филму и сл. С тим у вези, деца и одрасли који су изложени насилним садржајима у медијима могу и сами постати агресивнији у стварном животу.

У прилог претходно наведеном говоре и ставови испитаника да медијско насиље негативно утиче на понашање њихових вршњака, као и да подстиче јављање агресивних мисли и осећаја и опонашање виђеног насилног понашања. Такође, испитаници процењују да медијско насиље утиче на формирање мишљења о томе шта је добро, а шта лоше, изазива емоционалну узбуђеност, као и да дуготрајно излагање насиљу може водити ка десензитизацији. Тезу о десензитизацији потврдила су бројна досадашња истраживања (Myrtek & Scharff, 2000, према Kunczik & Zipfel, 2007; Cline, Croft, & Courier, 1973, према Aronson, Wilson, & Akert, 2005; Anderson & Bushman, 2009), као и тезу о утицају медијског насиља на емоционалну узбуђеност (Gentile et al., 2017).

Такође, резултати овог истраживања показали су да већина испитаника процењује да је имуна на негативан утицај медијског насиља. Дати налаз потврђују резултати сличног истраживања (Kuzmanović, Žunić Cicvarić & Cicvarić, 2019), које показује да су млади имуни на штетне садржаје у медијима и лажне вести. Овакав налаз представља занимљив резултат уколико се узму у обзир претходно наведени ставови испитаника који говоре у прилог вишеструког негативног утицаја медијског насиља. Међутим, ово се може објаснити тиме да ставови испитаника према утицају медијског насиља не морају нужно бити засновани само на личном искуству испитаника у вези са медијским насиљем, већ и искуствима особа из њиховог окружења или подацима изнетим у медијима, било позитивним или негативним, те да се дата знања и искуства могу одразити на доживљај и процену негативних утицаја. Овакав налаз се може објаснити и путем тзв. феномена „учинка треће особе”, према ком особа сматра да медији не утичу негативно на њено понашање, али сматра како остварују утицај на особе из њеног окружења (Eisermann 2001, према Kunczik & Zipfel, 2007).

Резултати овог истраживања показали су да постоји повезаност између медијског насиља и агресивног понашања. Истраживањем су утврђене посебне повезаности између изложености медијском насиљу и Хостилности, као и Физичке и Вербалне агесије. На основу тога може се закључити да особе које су изложене медијском насиљу могу бити физички и вербално агресивније, те непријатељски настројене према другима. Ранија истраживања такође потврђују повезаност

медијског насиља и агресивности (Huesmann et al., 2003; Bartholow et al., 2006; Savage, 2004; Anderson & Ford, 1986; Gentile et al., 2001). Ако се осврне на претходно изнети податак да испитаници често прате документарне емисије (хронике), акционе, трилер филмове и криминалистичке серије, који као крајњи епилог најчешће имају злочин и насиље, ефекти које такви садржаји могу остварити углавном су негативни. Тако особе које су изложене насилним садржајима могу и саме постати агресивније у стварном животу, при чему се та агресивност може манифестовати у виду хостилности, физичке или вербалне агресије.

Најпре ће се поћи од повезаности медијског насиља и Вербалне агресије, која је уједно на испитаном узорку најизраженија. Особе које су изложене насилним садржајима на телевизији, у серији или филму, нарочито оним у којима се јасно приказује директна вербална агресија, те се на провокације и неслагање реагује уласком у свађе, у којој се користе погрдне речи, могу бити склоне да у стварном животу отворено исказују бес и неслагање на идентичан начин. Такође, данас смо сведоци и утицаја који насилне видео-игре могу имати на младе, који управо бес, фрустрацију и раздражљивост насталу током играња истих испољавају кроз вербалну агресију усмерену ка особама из свог окружења. Како су испитаници студенти, популација младих људи која је још увек на прагу одрастања, када је изражен одређен ниво емоционалне нестабилности и склоност ка сталном мењању и прилагођавању многобројним утицајима, па тако и утицају медија, али и друштва у ком се негују негативне вредности и негативан начин комуникације, израженост вербалне агресије може представљати очекиван резултат.

Надаље, изложеност медијском насиљу повезана је са Физичком агресијом. Особе које прате медијске садржаје у којима се приказује физичко насиље и повређивање других, које не бива кажњено, наведено могу посматрати као друштвено прихватљиво средство за решавање сукоба, те тако настојати да сукобе решавају путем претњи и упуштања у туче, као и да своја права заштите употребом физичке силе. Такође, у том случају, особа може бити склона осветољубивости, те на насиље упућено према њој реаговати узвраћањем истог.

Изложеност медијском насиљу је, поред наведеног, повезана и са Хостилношћу. Наиме, особе које у медијима виде више насилног садржаја, при чему се може подразумевати и насиље у видео-играма, у већој мери ће испољавати хостилно, односно непријатељско пона-

шање. То се поклапа са резултатима сличних студија које истичу како ниво хостилности, агресивности и фрустрације расте након играња видео-игрица, као и да су млади који играју исте чешће непријатељски расположени (Anderson & Ford, 1986; Funk, Flores, Bushman, & Germann, 1999). У конкретном, особе које су изложене насилним садржајима могу бити импулсивне и несигурне, као и сумњичаве и неповерљиве у свет и људе око себе, па, самим тим, могу бити непријатељски настројене.

Оно што је потребно имати у виду јесте да је ово истраживање спроведено на мањем пригодном узорку, тако да се резултати не могу генерализовати на целу популацију, те их је потребно испитати неким наредним истраживањима спроведеним на већем узорку и на другој циљној групи. Такође, кроз нека од наредних истраживања могла би се испитати мотивација младих за гледање насилних садржаја (емисија, филмова, серија, итд.), у корелацији са особинама личности.

Закључак

Овим радом настојано је допринети бољем сагледавању и разумевању утицаја који медијско насиље може имати на понашање младих и пружити детаљнији увид у дату проблематику. Тако се истраживањем настојало испитати да ли су студенти изложени медијском насиљу, те какви су њихови ставови о утицају истог. Такође, настојано је испитати повезаност између изложености медијском насиљу и агресивности, која је данас веома распрострањена међу младима. Резултати истраживања потврдили су изложеност испитаника медијском насиљу. Показало се да већина испитаника често прати документарне емисије (хронике), да при одабиру филмова и серија које ће гледати често бира акционе, трилер филмове и криминалистичке серије. С друге стране, показало се да су испитаници у мањој мери оценили да су изложени презентовању насиља у медијским садржајима које прате, те да на телевизији, у серији или филму углавном незнатно прате садржаје у којима се користи непристојан и вулгаран речник и приказује физичко насиље, повређивање других и самоповређивање. Такође, показало се да се испитаници не одлучују чешће за опасне и штетне садржаје, него за едукативне и забавне садржаје.

Када се посматрају ставови испитаника о утицају медијског насиља показало се како испитаници сматрају да су имуни на утицај

медијског насиља, за које процењују да негативно утиче на понашање деце, као и њихових вршњака. Такође, испитаници процењују да медијско насиље подстиче јављање агресивних мисли и осећаја, као и опонашање виђеног насилног понашања, затим да утиче на формирање мишљења о томе шта је добро, а шта лоше, изазива емоционалну узбуђеност, као и да дуготрајно излагање насиљу може водити ка десензитизацији.

На крају, овим истраживањем настојано је испитати повезаност изложености медијском насиљу и агресивног понашања. Употребом упитника који мери агресивност испитана је структура агресивности, те су изолована три фактора агресивности која показују задовољавајуће поузданости: Хостилност, Физичка агresiја и Вербална агresiја. Затим је испитана повезаност између изложености медијском насиљу и датих фактора. Резултати овог истраживања показали су да постоји повезаност између изложености медијском насиљу и Хостилности, Физичке и Вебалне агresiје. У складу са тим, особе које су изложене насилним садржајима могу и саме постати агресивније у стварном животу, при чему се та агресивност манифестује у виду хостилности, физичке или вербалне агresiје.

Имајући у виду изнете налазе, може се дати препорука о покретању едукативних програма, односно тренинга медијске писмености, нарочито у току основног или средњег образовања, како би се млади упознали са концептом медијског насиља. На тај начин, млади би стекли одређене медијске компетенције и појачала би се њихова свест о утицају који медијско насиље може имати, а које не мора нужно бити негативно. Наведено би, у крајњем, могло допринети превенцији делинквентног понашања.

Литература

- Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2009). Comfortably numb: Desensitizing effects of violent media on helping others. *Psychological Science*, 20(3), 273–277.
- Anderson, C. A., & Ford, C. M. (1986). Affect of the game player: Short-term effect of highly and mildly aggressive video games. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 12(4), 390–402.
- Anderson, C. A., Bushman, B. J., & Carnagey, N. L. (2006). The effect of video game violence on physiological desensitization to real-life violence. *Journal of Experimental Social Psychology*, 43(3), 489–496.

- Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Bartholow, B. D., Bushman, B. J., & Sestir, M. A. (2006). Chronic violent video game exposure and desensitization to violence: Behavioral and event-related brain potential data. *Journal of Experimental Social Psychology, 42*(4), 532–539.
- Bilić, V. (2010). Povezanosti medijskog nasilja s agresivnim ponašanjem prema vršnjacima. *Odgojne znanosti, 12*(2), 263–281.
- Bushman, B. J., & Anderson, C. A. (2001). Is it time to pull the plug on the hostile versus instrumental aggression dichotomy? *Psychological Review, 108*, 273–279.
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology, 63*, 452–459.
- Dinić, B., Mitrović, D. i Smederevac, S. (2014). Uпитnik BODH (Bes, Osvetoljubivost, Dominacija, Hostilnost): Novi upitnik za procenu agresivnosti. *Primenjena psihologija, 7* (2014), 297–324.
- Funk, J. B., Flores, G., Buchman, D. D., & German, J. N. (1999). Rating electronic games: Violence is in the eye of the beholder. *Youth and Society, 30*(3), 283–312.
- Gallo, L. C., & Smith, T. W. (1997). Construct validation of health-relevant personality traits: Interpersonal circumplex and five-factor model analyses of the aggression questionnaire. *International Journal of Behavioral Medicine, 5*, 129–147.
- Gentile, D. A., Bender, P. K., & Anderson, C. A. (2017). Violent video game effects on salivary cortisol, arousal, and aggressive thoughts in children. *Computers in Human Behavior, 70*, 39–43.
- Glomazić, H., & Pavićević, O. (2016). Mediji i nasilje: Nasilje u medijima ili nasilni mediji. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, 35*(3), 71–83.
- Huesmann, L. R., Moise-Titus, J., Podolski, C. L., & Eron, L. D. (2003). Longitudinal relations between children's exposure to TV violence and their aggressive and violent behavior in young adulthood: 1977–1992. *Developmental Psychology, 39*(2), 201–221.
- Jevtić, A., & Savić, M. (2013). Povezanost igranja nasilnih video-igrica i vršnjačkog nasilja kod adolescenata u Srbiji. *Psihološka istraživanja, 16*(2), 191–208.
- Kunczik, M., & Zipfel, A. (2007). Mediji i nasilje: aktualno stanje u znanosti. *Medianali, 1*(1), 1–26.

- Kuzmanović, D., Žunić Cicvarić, J., & Cicvarić, R. (2019). Izloženost mladih štetnim sadržajima i lažnim vestima u medijima. Užice: Užički centar za prava deteta. Preuzeto 20.06.2020. sa: <http://ucpd.rs/wp-content/uploads/2019/10/izloenost-dece-i-mladih-tetnim-sadrajima-i-lanim-vestima-u-medijima.pdf>
- Mandarić, V. (2012). Novi mediji i rizično ponašanje dece i mladih. *Bogoslovska smotra*, 82(1), 131–149.
- Marinović, A. (2013). Mediji i pojava agresivnog ponašanja kod maloletnika. *Gradovrh*, 10(10), 233–261.
- Potter, W. J. (1999). On media violence. London: SAGE Publications.
- Savage, J. (2004). Does viewing violent media really cause criminal violence? A methodological review. *Agression and Violent Behaviour*, 10, 99–128.
- Sesar, K. (2011). Obilježja vršnjačkog nasilja. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(3), 497–526.
- Sindik, J. (2012). Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu? *Medijska istraživanja*, 18(1), 5–32.
- Tosun, N. (2014). The effects of the habits of playing computer games on the aggression levels of student-teachers. *International Journal of Academic Research*, 6(2), 201–214.
- Valković, J. (2010). Oblici i utjecaj televizijskog nasilja. *Nova prisutnost*, 8(1), 67–86.
- Žužul, M. (1989). Agresivno ponašanje: psihologijska analiza. Zagreb: Radna zajednica Republičke konferencije Saveza socijalističke omladine Hrvatske.

MEDIA VIOLENCE AND AGGRESSIVE BEHAVIOR AMONG YOUTH

By Violeta TADIĆ

ABSTRACT

An appropriate sample of 121 subjects, students from the Faculty of Security Studies, examined the students exposure to media violence, their attitudes about the impact of media violence, and connection be-

tween media violence and aggressive behavior. The aggression research was conducted using the Revised Aggression Questionnaire. A survey of exposure to media violence, and an examination of attitudes about the impact of media violence was conducted with questionnaire constructed for this purpose. Factor analysis isolated three factors of aggression: Hostility ($\alpha = .81$), Physical Aggression ($\alpha = .80$), and Verbal Aggression ($\alpha = .74$). The results showed that, although moderately, students are exposed to media content that portrays violence. Students believe that they are immune to the impact of media violence and that media violence adversely affects the behavior of children, and their peers. Also, students estimate that media violence encourages the emergence of aggressive thoughts and feelings, as well imitation of violent behavior seen, and that it influences the formation of opinions about what is good and what is bad, provokes emotional arousal, and leads to desensitization. It was confirmed that there was a connection between exposure to media violence and Hostility ($r = .26$), Physical aggression ($r = .36$), and Verbal aggression ($r = .38$). The results of this research can contribute to better understanding of the impact that media violence can have on youth behavior.

Key words: media violence, aggressive behavior, attitudes, verbal aggression, hostility, physical aggression.